

Bogdán László

LÉDA ASSZONY KALAPJA

Ady Párizsban, hajnalban egy hotelszobában, a hasán fekvé mélyen alvó Léda kalapját próbálgatja. Háta mögött megjelenik az *ős Kaján*, noha nem látja a tükörben, hallja rekedtes hangját, amint fel-felbukkanó és hangosan kimondott verssoraihoz fűz maliciózus észrevételeket, s időnként fejével int a félig telt borosüveg felé, amely ott áll Ady lábainál. Ilyenkor Ady felemeli az üveget, és iszik néhány korty bort. Ha ez hangjáték lenne, hallhatnánk a semmivel össze nem téveszthető gurgulázást. Ha film lenne, látthatnánk is, de hát ez se nem hangjáték, se nem film. Csak képzelet, mi?

Léda asszony kalapja alól látszik az ország.

Feltűnik a geszti bolond is. Szárazon beszél az eljátszott esélyekről. A mamelukok bólogatnak. Az ellenzék füttyül. „Obstrukció! Obstrukció!” *Komp-ország*, a Te országod pedig ott imbolyog a ködben, kelet és nyugat között. *Ideálisták és gonosztevők összeálltak, álság levegő-köveiből várakat csináltak, teleujjongták a világot, hogy a Kárpátok alatt kiépült Európa. A Nyugattal szórványosan – hitted is, vagy csak áltattad volna magad? – már régen elmátkázódtak itt lelkek, Magyarország durva ember-matériájából már kicsillan egy sereg differenciálódásra érett és alkalmas molekula. A nagy Humbug nem Európának ártott meg, a hazugságot itthon hitték el. Miért hazudtak már az apáitoknak, és miért adták a hazugságot tovább? Tinektek váltig azt mondták, hogy itt Európa van, kultúréletre készültünk, s megfeszített idegekkel rángattuk magunkat egyre előbbre.*

Népét veszejtik, földjét eladják, bitorolják.

Járkáltál a kanonokson, az alvó falvak felett elrobogó vonat becsukott ablakán át is hallottad az eltévedt lovas ügetését. Fiuméből indultak a hajók az új világ felé, a reménykedőkkel a fedélzeten. Te pedig ültél a kávéházban, és a délután végén fantomok jelentek meg előtted a vendéglői homályban. A délután végén, amikor már világosság sincs, de még a sötétség

se tör ránk. A pincérek éppen bóbiskolnak, nem gyújtanak világot. De hát itt amúgy sem lesz világosság soha!

Léda asszony kalapja alól párizsi Bakony.

Talán mégis inkább a Bakonyba vesztél volna el, de ez is csak ellenségeidnek lett volna jobb, s amúgy sem veszhettél volna el, Veled akartam valamit, nem hiszem, hogy tévedtem volna. Persze védekeztél, ahogy lehet!

Uram, van egy anyám: szent asszony.

Van egy Lédám: áldott legyen.

Van egy pár álom-villanásom,

Egy-két hívem. S lelkem alatt

Egy nagy mocsár: a fürtelem.

S ebbe süllyedtél el, szájperemig ért már, de nem adtad fel. Nektek Mohács kell!

Sűrög hetvenhét kanonok. Ország a ravatalon.

Hagyjad a kanonokokat, a grófokat, a *bélyeges sereget*, a fene fátumokat, az örökös bűnbak-kereséseket. A magyar fajtában öntudatlanul és rettentően él egy átok sejtése, azé a kielégületlenségé, mely a féllelkek átka. Féllelkűek lehettetek, mint szép és harcias barbárok is már, s nem ok nélkül, sőt, jogos keserőséggel döngöttétek a kultúrárs Bizánc kapuját, s kellemetlenkedhettetek a nyugati Európának.

Léda is egy nő. Kis női csuka. Eb ura fakó.

És a *héja-nászok az avaron*? Ne légy hálátlan, legalábbis egyelőre ne. Hagyjad az elbocsátó szép üzeneteket. Mindennek eljő az ideje, mint Léda asszony kalapjának. De megsúgom, becsüld meg, előle nem muszáj rejtegetned italos üvegeidet. Mert eljön majd az a szerelmed is, aki elől igen. A földi vonulásod befejeződése után – Ti halálnak nevezitek, de már most elárulhatom Neked, nincsen halál – jön egy másik író, hozzád hasonlóan feminin, egzaltált, borongó és rejtőzködő lélek, s mámor nélkül szintén nem bírja elviselni életét! Regényében hőse (vagy alteregója?), a konzul szintén a vulkán alatti kertjében rejtegeti, bokrok között, az üvegeket. Ő nem bort iszik, hanem elsősorban tequilát és mescalt. Megnézhetjük, hogyan él, ha velem jössz.

Jöttünk a ködből. Eltévedtünk. Van itt valaki. Habó!

Igen, az eltévedt lovas megint, vak ügetését hallani, s Ti, a félllek. De egyszer elszáll a köd, s a legszörnyűbb az lesz, amikor egymás elszánt vagy szomorú arcába meredhettek. De Te ezt már nem éred meg, még üdvözlöd ugyan a győzőket, miközben Csinszka, ő lesz Léda utóda, csucsai kastélyának kertjéből nézed a rossz szekereken menekülőket. Bosszúállók a győzők! Futnak az ágrólszakadtak. Török, tatár és muszka, labancok, martalócok, áradás, visszavont kegy. Ok van elég. Hajójegy, aszály, adósságok. Itt mindig ez volt, ez van, ez lesz. Nem bírod nézni a földönfutókat, a kertben kóvályogsz, a bokrok alatt keresed a Csinszka elől rejtegetett boros üvegeket.

Jöttünk ködből. Eltűnhetne már. Világosságot!

Nem tűnik el soha, s ha felszáll, annál rosszabb. Mindaz, ami ezer éven át történt Veletek, s amit szeretnétek a sorsharag számlájára írni, amit szépítgettek, s mártír-aureolával ékesíttek, egyszerűen tökéletlenségetek bűne, következménye. *Ki-ki úgy oldja meg a maga nagy problémáját, ahogy tudja. Száz évvel előbbre élni nem lehet, bolygani az űrben nem lehet. Kompország Keletnek indul, kérezkedjék fel reá a gyenge. És látod az új áldozatot Hadúrnak, az új Gellért-papokat. Élén az új magyar társadalomnak állnak az ordító táltosok. Szomorú embereket vonultatnak el. Akinek a homlokán ott vi-gyázatlanokodik a Gondolat, akinek a szeméből új érzések máglyája világít, akire rábizonyul, hogy szívesen áldozott az Eszme idegen és ékes isteneinek: az elveszett. Azt belesüllyesztik a mélységes, a piszkos, az örvénylő árba. Ez a Te országod!*

Léda asszony kalapja alól egy új világot

Kíváncsiságból megkísérelted egyszer, hogy van-e erőd nyolc-tíz hónapig egy csöpp alkohol nélkül élni. Volt: gyönyörűen bírtad, de szenzibilitásod, ami a legelőkelőbb művésztulajdonság, s az új-román fajták után, csak a szemita fajtákban s talán a japánban van meg nagyobb mértékben, az örületig kezdett fokozódni. A szürke, por-színű magyar élet még szürkébbé és átkosabbá borult előtted, s a halál veszedelmesen neked indult. Gyávább voltál, és még ma is jobban szereted az életet egy-két negyedórát valaminek látni, mintsem elen-

gedjed magad *a mámor turistakötele nélkül a meredélyen*. Pedig nem zuhanhatnál le, nincsen lennebb.

Lát az a szempár. Beleborzong a világosságba.

A művész, aki egy kicsit zseni is, és magyar, természetesen ezer méter-mázsával súlyosabb teherként cipeli lelkén az átkot. S megint magyar oka van annak, hogy nem hasist eszik hozzá, ami magasabb, finomabb idegrendszerek mérge, de kényszerűen és stílusosan boroskupát fog, vagy pálinkás butykost.

Mégiscsak itt s most. Duk-duk afférok. „A kutyafáját!”

Hagyd már az örökös afférokat, *a rímek ősi hajnala* múltóban. Vigyelek magammal? Rajtad áll, ahogy úri kedved óhajtja. Sok mindentől megszabadulnál akkor, a fullasztó élményektől, s ettől a világtól, amit Te látsz egyedül, ami Benned, a Te rettenetes elmédben képződik meg, és ami, akár egy rossz szekér, zötyög a végzete felé. Gyere velem! Rád adom *bíbor-palástom*, láthatatlanná válsz, leszel is, meg nem leszel, de látni fogod, amiből kimaradsz.

A geszti bolond hiába dühöng. Vége lesz! Vége!

Nem lesz vége soha! Más hangok jönnek, más évek, más szeretők, más szobák, más bolondok, más világ. Igen, a másik világ is, a Másvilág! Közledik, mint egy expresszvonat a jövő, de Téged nem gázol el. Akkor már Te leszel az ország a ravatalon. Körötted állnak, akiket észre sem vettél soha, a gyűlölködők, az irigyeid, a széplelkek, a kékharisnyák, a mamelukok, a cimborák, a téged istenítők, de azok is, akik csak a szemedbe hazudják, hogy Te vagy a legnagyobb. Se lenyelni nem tudnak, se kiköpni. Se retusálni. Vagy, aki vagy! A torkukon akadsz, és ifjú szívekben élsz tovább. Ezt akarod, még van idő, Te nem a délibábok hősének születted, még elragadhatlak magammal, nem kell fenékgig kiinni minden poharat. Ha nem akarod, akkor jósolj csak tovább. Minden jóslatod beválik. Sőt!

Léda asszony kalapja repül. Tűnik az égbe.

Gyere, ébredszik Léda, és kitarja karját, testéről lecsúszik a lepedő, mit csinálsz a kalappal a fejedben, a tükör előtt. Megbolondultál? Az *ős Kaján*-t hallgatom. De hát ő nincsen is, csak a te vízióidban, te szegény, szegény! Gyere! Az *ős Kaján* eltűnik, ha ugyan volt, csak rekedt röhögését hallani.

Száll Keletről tovább Nyugatra,

Új, pogány tornákra szalad

S én fészülettel, tört pohárral,

Hűlt testtel, dermedt-vidoran

Elnyúlok az asztal alatt.

Oda be se férnél, kacag Léda, inkább mellettem nyúlj el, de hagyd a fejedben a kalapot, az ingeddel takard le a tükört, még mit akarnál látni? Ki látott téged? Fejedben kalappal biztosan senki, lengedeznek, felélednek a tollak a huzatban. Mintha rácsok mozgó árnyékát látnám az arcodon. Gyere, borítsam be szép, szomorú arcod a hajammal, a hajam eltakarja. És ne képzelődj az *ős Kaján*-ról, méghogy a hangját hallottad volna, ugyan, ugyan. Ő csak, mondtam már, a vízióidban létezik, s egy nem valóságos személy hangját hallani nem lehet! Képzelegjél inkább rólam!

A szövegben jelöletlen, részben módosított idézetek találhatóak Ady Endre az *Ismeretlen Korvin-kódex margójára* és *A magyar Pimodán* című írásaiból, s „elhangzik” két szakasz *Az ős Kaján* című versből és egy sor *Az eltévedt lovasból*.